

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel. 8 706 64 845,
el. p. kanc@eimin.lt, <http://eimin.lrv.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188621919

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai	2023-03-	Nr.
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai	į 2023-03-21	Nr. 6K-23/1747 ir (23.1E-55) STAP-204

DĖL MOKESTINIŲ PASIŪLYMŲ

Atsakydami į Finansų ministerijos (toliau – FM) ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SAD) parengtus projektus¹² siunčiame – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (toliau – EIM) pasiūlymus Projektuose numatytiems pakeitimams. EIM vertinimu, siūlomos mokestinės iniciatyvos turi būti įvertintos ne tik per jų fiskalinį poveikį biudžeto pajamoms, bet taip pat per jų poveikį Lietuvos ekonomikos konkurencingumui. Nors dauguma FM pasiūlymų siekiama išplėsti ekonomikai mažiau žalingų mokesčių taikymą, tačiau, priešingai nei rekomenduojama tarptautinių institucijų, nesiūloma mažinti ekonomikos augimui žalingų mokesčių, pavyzdžiui darbo apmokestinimo. EIM nuomone, mokesčių mažinimas darbo apmokestinimo srityje bei tikslinių lengvatų taikymas padidintų Lietuvos ekonomikos konkurencingumą ir augimą, o tai vidutiniu laikotarpiu generuotų didesnę biudžeto pajamų surinkimą. Mokesčių reformos kontekste, EIMIN teikia savo siūlymus dėl mokestinių pakeitimų ir išvadas dėl FM pristatytų mokesčių reformos siūlymų. Mokesčių reforma turi būti siekiama ne tik fiskalinių tikslų, o ji turi būti išnaudota, siekiant užtikrinti ekonomikos augimo darbotvarkės įgyvendinimą. Pastaroji pasiekama mokesčius keičiant šiomis 3 kryptimis:

- Sudarant palankias sąlygas įmonių plėtrai.
- Didinant šalies konkurencingumą dėl talentų ir mažinant darbo santykių apmokestinimą.
- Skatinant kurti darbo vietas sau.

¹ DĖL MOKEŠČIŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO PROJEKTŲ, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKEŠČIO ĮSTATYMO NR. IX-1007 2, 6, 8, 131, 16, 17, 18, 182, 20, 21, 24, 25, 27, 34, 35 IR 37 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 121 STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PELNO MOKEŠČIO ĮSTATYMO NR. IX-675 2, 5, 12, 17, 172, 18, 19, 461, 47, 561 STRAIPSNIŲ, 1 PRIEDĖLIO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 302 STRAIPSNIU ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS PRIDĖTINĖS VERTĖS MOKEŠČIO ĮSTATYMO NR. IX-751 21, 71, 92 STRAIPSNIŲ IR 2 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI.

² DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 5, 10, 11 IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NEDARBO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-1904 3, 4, 5 IR 8 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO III SKYRIUMI ĮSTATYMO PROJEKTO

PELNO APMOKESTINIMAS

Pagal šiuo metu galiojančią tvarką pelnas apmokestinamas dviem tarifais: lengvatiniu 5 proc. ir standartiniu 15 proc. 5 proc. mokesčio tarifas taikomas apmokestinamajam pelnui, kuomet darbuotojų skaičius neviršija 10, o mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 300 tūkst. EUR – kitu atveju taikomas 15 proc. tarifas. Taikant tokį modelį stabdomas mažų įmonių augimas, nes joms yra finansiškai naudingiau mokėti lengvatinį tarifą³. **Toks įmonių elgesys stabdo šalies produktyvumo augimą, skatinamas įmonių telkimas ties nustatyta riba, sudaromos paskatos dalies pajamų nedeklaruoti. Remiantis Pasaulio Banko atlikta analize, Lietuvos vidutinis produktyvumo augimo tempas sumažėjo nuo vidutiniškai 11 proc. 2002-2008 m. iki 5,2 proc. 2009-2017 m.**

RIBINIS PELNO MOKESČIO MODELIS (EIMIN siūlymas)

Siūlome įmonėms taikyti Pasaulio Banko pateiktą ribinį modelį, kuomet riba, nuo kurios priklauso tarifo dydis, siektų 38,5 tūkst. eurų pelno (ši riba apskaičiuota remiantis 250-300 tūkst. eurų apyvartą generuojančių įmonių pelnų vidurkiu) arba apskaičiuojamas proporcingai 300 tūkst. eurų pajamų. Ribinis pelno mokesčio ribos taikymas yra naudingas mažiau pelningoms įmonėms (pavyzdžiui, tradicinės pramonės įmonėms, kurių pelno ir apyvartos santykis blogesnis), pajamų ribos taikymas – pelningoms, mažoms įmonėms. Analogiškai pelno ribą taiko - Belgija, Liuksemburgas, Nyderlandai, pajamų - Portugalija, Kroatija, Slovakija, o Prancūzija taiko abi ribas.

Iki nustatytos ribos įmonės mokėtų 5 proc. tarifą, o viršijus ribą, tik nuo dalies, kuri viršija, būtų mokamas 15 proc. tarifas. Taip būtų išlaikomi šiuo metu taikomi tarifai, tačiau išsprendžiamos Pasaulio banko identifikuotos problemos – įmonių telkimas ties nustatyta riba, panaikinamos paskatos dalies pajamų nedeklaruoti, sudaromos prielaidos įmonių produktyvumo augimui. Kuomet mokamas padidintas tarifas tik nuo dalies, kuri viršija nustatytą ribą, o ne nuo visos sumos, įmonės gali laisviau augti, kadangi nebėra slenksčio nuo kurio pelno mokestis išauga tris kartus. Įgyvendinus šį pasiūlymą būtų panaikintas įmonių telkimas ties riba. Remiantis Pasaulio Banko skaičiavimais, taikant šį modelį, į biudžetą būtų surenkama 850 mln. eurų (1,53 proc. nuo BVP), t. y. 39 mln. eurų mažiau nei dabar (889 mln. eurų). Realus poveikis valstybės biudžeto surinkimui būtų mažesnis, kadangi įmonės turėtų paskatą augti, dalis pajamų būtų ištraukiama iš šešėlio.

PELNO MOKESČIO LENGVATA PIRMIEMS DVEJIEMS VEIKLOS METAMS (EIMIN siūlymas)

Mokant pelno mokestį, šiuo metu yra taikoma 0 proc. mokesčio lengvata pirmiems veiklos metams naujam įregistruotam vienetui (jei per pirmą mokestinį laikotarpį darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir pirmo mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 300 000 EUR bei dalyvis (dalyviai) yra fizinis asmuo (fiziniai asmenys)). Vidutiniškai įmonė tampa pelninga po 2-iejų metų, **todėl siūlytume 0 proc. pelno mokesčio tarifą taikyti pirmiems dvejiems veiklos metams.** Pirmus dvejus metus įprasta įmonė reinvestuoja į savo veiklą. Remiantis Eurostat duomenimis, Lietuvoje apie 60 proc. naujai įsikūrusių įmonių išgyvena pirmuosius veiklos metus, o apie 47 proc. – ir antruosius. Per pirmuosius du veiklos metus, netenkame apie 50 proc. naujai įsikūrusių įmonių. Neapmokestinant pelno pirmus dvejus metus padėtume įmonėms greičiau augti bei išsilaikyti rinkoje sunkiausiais pirmaisiais metais.

³ World bank. Micro Enterprises and Self-employed Tax & Regulatory Assessment for Removing Hurdles to Growth. Lithuania. 2022.

VERSLO INVESTICIJŲ SKATINIMAS

Remiame verslo investicijų skatinimo iniciatyvas: investicinio projekto lengvatos pratęsimą, lengvatų filmų gamybai pratęsimą, palankesnę mokestinį režimą talentų pritraukimui „vienaragiams“ bei kompromisinį momentinį ilgalaikio turto nusidėvėjimo modelį. EIMIN yra pateikusi siūlymą FM dėl paskirstomojo pelno mokesčio modelio taikymo Lietuvoje. Šis modelis toliau išlieka pagrindiniu EIMIN siūlymu dėl pelno apmokestinimo sistemos pokyčių Lietuvoje. Momentinio ilgalaikio turto nusidėvėjimo modelis yra Lietuvai mažiau naudinga alternatyva, vertinant poveikį ekonomikos augimui skatinimą. Tačiau suprasdama fiskalines rizikas dėl paskirstomojo pelno mokesčio įdiegimo, tai gali būti reali ir remtina alternatyva EIMIN siūlomam modeliui.

SMULKIOJO VERSLO APMOKESTINIMAS

SMULKAUS VERSLO SKATINIMAS

Pritariame tikslui gerinti smulkaus verslo apmokestinimo sąlygas didinant apmokestinimo PVM ribą bei taikant greitesnę ilgalaikio turto nusidėvėjimą, kai apyvarta neviršija 300 tūkst. Eur (dabar 150 tūkst. ir 10 darbuotojų). PVM ribos didinimas gali teigiamai prisidėti prie smulkių įmonių konkurencingumo didinimo, kainų mažinimo vartotojams ir mažinti paskatas veikti šešėlyje. Primenama, kad nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigalioja naujas ES reglamentavimas, pagal kurį nereikės gauti suderint PVM ribos didinimo su ES, tuo atveju, kai ši riba neviršys iki 85 tūkst. EUR.

Šiuo metu Lietuva taiko panašią apmokestinimo PVM ribą, kaip ir kitos ES šalys (1 lentelė, lyginat pagal medianą). Tačiau ši riba santykinai mažėja dėl aukštos infliacijos. Siekiant išvengti santykinio ribos mažėjimo, EIM siūlo taikyti ambicingesnę PVM ribos nustatymo tvarką: **PVM ribą surišti su kasmet kintančiu dydžiu, pavyzdžiui infliacija (alternatyva būtų VDU ar kt.), tačiau nustatant maksimalią ribą, kurią be atskiros derinimo procedūros leidžia ES teisės aktai (nuo 2025 m. – 85 tūkst. EUR).**

1 lentelė. PVM riba ES šalyse narėse 2023 m., EUR

Šalis	Prekėms	Paslaugoms	Šalis	Prekėms	Paslaugoms
Graikija			Kroatija		40 000
Portugalija			Estija		40 000
Ispanija			Latvija		40 000
Danija	6 716		Lenkija		43 970
Švedija	7 185		Lietuva		45 000
Suomija	15 000		Slovakija		49 790
Kipras	15 600		Slovėnija		50 000
Nyderlandai	20 000		Bulgarija		51 156
Vokietija	22 000		Airija	75 000	37 500
Belgija	25 000		Čekija		83 371
Vengrija	30 406		Italija		85 000
Austrija	35 000		Prancūzija	85 800	34 400
Liuksemburgas	35 000		Rumunija		90 520
Malta	35 000	30 000			

Šaltinis: VATCalc (2023)

VERSLO LIUDIJIMŲ TAIKYMO RIBA

Pritariame tikslui, kad verslo liudijimai, kaip veiklos vykdymo forma, būtų naudojama vykdant smulkaus masto ekonomines veiklas. Ekonominių veiklų mastui pasiekus tam tikrą ribą, asmenys dirbantys pagal verslo liudijimą, turėtų registruoti individualią veiklą. Po FM siūlomų pakeitimų, efektyvus tarifas siektų nuo 0% iki 5%, jeigu generuotų maksimalią (20 tūkst. EUR) apyvartą. Nors efektyvus tarifas vis tiek būtų mažesnis nei užsiimant kitomis veiklos formomis (individualia veikla ir t. t.), siūlomi pokyčiai būtų reikšmingi asmenims, kurie šiuo metu verčiasi individualia veikla. EIM vertinimu, verslo liudijimo forma, kaip forma skirta vykdyti smulkaus masto ekonomines veiklas, kuriai taikomas mažesnis apmokestinimas nei kitoms, turėtų išlikti ir ateityje. **EIM siūlo verslo liudijimų ribą susieti su kasmet kintančiu dydžiu (SVKI, VDU ar kt.), pavyzdžiui 18 VDU, taip išvengiant nuolatinio ribos dydžio peržiūrėjimo ir keitimo.** Nustačius per mažą konkretų verslo liudijimų ribos dydį, ilguoju laikotarpiu reiktų tą ribą peržiūrėti, nes, dėl infliacijos ir darbo užmokesčio augimo, verslo liudijimai, kaip forma, taptų nebepatrauklūs.

SMULKIOJO VERSLININKO SĄSKAITA (EIMIN siūlymas)

Šiuo metu įgyvendinamas smulkiojo verslininko sąskaitos projektas sumažins administracinę naštą individualios veiklos vykdytojams, supaprastins pajamų deklaravimą ir mokesčių mokėjimą, todėl **pritariame smulkiojo verslininko sąskaitos steigimui.**

GYVENTOJŲ PAJAMŲ APMOKESTINIMAS

PAJAMŲ NATŪRA APMOKESTINIMAS (EIMIN siūlymas)

Europos Komisijos mokesčių duomenų bazėje pateikiami 13 apmokestinimo objektų, kurie priskiriami pajamoms natūra. Lietuva apmokestina mažiausiai pajamų natūra objektų lyginant su Latvija ir Lenkija, tačiau, remiantis kitais šaltiniais, atsiliekam Estijai. Lietuvoje apmokestinamas įmonės automobilis, akcijų opcionai, maitinimas, sportas, kultūriniai čekiai, apgyvendinimas, vaikų dienos priežiūra, paskolos mažomis palūkanomis ir parkavimo vieta. Latvija ir Lenkija (papildomai nei Lietuva), apmokestina kompiuterinę įrangą ir IT paslaugas, telefoną ir telekomunikacijos paslaugas, sveikatos draudimą ir viešojo transporto paslaugas. Vertinant šiuos aspektus, Lietuva išlieka gan konkurencinga Rytų regione, tačiau Europos kontekste atsilieka tokioms šalims kaip Danija, Airija ar Liuksemburgas. **Siekiant didinti Lietuvos patrauklumą užsienio talentams bei gerinti esamą situaciją darbuotojams, siūlome peržiūrėti dabartinį pajamų natūra apmokestinimą.**

NEAPMOKESTINAMASIS DYDIS DOVANOMS (EIMIN siūlymas)

Vienas iš pajamų natūra objektų yra dovanos iš darbdavio. Remiantis Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymu, iš asmens, susijusio su gyventoju darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais, per mokestinį laikotarpį gautų prizų ir dovanų vertė, neviršijanti 200 eurų, nėra apmokestinama. Šiuo metu tai būtų 0,94 proc. nuo vidutinių bruto metinių pajamų. Priimant įstatymo pakeitimą 2008-12-30 ši suma sudarė apie 2,67 proc. tuometinių vidutinių bruto metinių pajamų. Esant infliacijai per tokį ilgą laikotarpį tuo metu nustatyta neapmokestinama vertė esamu metu yra praradusi vertę - remiantis vartotojų kainų indeksu, nuo 2008 m. gruodžio iki 2022 m. gruodžio mėnesio, kainos išaugo 67 proc. Atsižvelgiant į tai, **siūlytina neapmokestinamą dydį dovanoms susieti su vidutiniu metiniu bruto darbo užmokesčiu išlaikant suapvalintą 2,5 proc. santykį** remiantis 2008 m. dovanos neapmokestinimo dydžio ir tuometinio vidutinio metinio bruto darbo užmokesčio santykiu (kaip alternatyva galimas dydžio susiejimas su kitu dydžiu, pavyzdžiui MMA). Pagal Finansų ministerijos prognozuojamą (2022 m. rugsėjo prognozė) vidutinį darbo užmokestį 2023 m., neapmokestinamas dydis dovanoms galėtų siekti 573,75 EUR.

NEAPMOKESTINAMŲ PAJAMŲ NATŪRA SĄRAŠAS (EIMIN siūlymas)

Neapmokestinamosioms pajamoms natūra yra taikomi individualūs reikalavimai ar sumos. Tačiau, kiekvienam sektoriui ar darbuotojui ne visos pajamos natūra yra vienodai aktualios. Pavyzdžiui, remiantis Ireland Benefits Survey, sporto salės abonementu statybų sektoriuje naudojosi tik 3,2 proc. darbuotojų, kai tuo tarpu IT sektoriuje - 33 proc. darbuotojų. Atsižvelgiant į skirtingus sektorių ir darbuotojų poreikius, **siūlome sudaryti pajamų natūra sąrašą, kurioms būtų skiriama bendra neapmokestinama suma (toliau – krepšelis).** Į šį sąrašą būtų galima įtraukti nemokamą arba dalinai kompensuojamą maistą (šiuo metu apmokestinama), parkavimo vietos bei kelionės į darbą ir iš jo išlaidas, įskaitant transporto priemonių įsigijimą, nuomą ir dalijimosi paslaugas (šiuo metu neapmokestinama sumokėjus (visiškai ar iš dalies) už geležinkelio ar kelių viešojo transporto bilietus, skirtus gyventojui atvykti į darbo vietą ir parvykti iš jos), sporto salės abonementus bei sveikatinimo paslaugas (šiuo metu apmokestinama), apgyvendinimą (šiuo metu apmokestinama), papildomą sveikatos draudimą šeimos nariams (šiuo metu šis punktas neišskiriamas), darbo vietos įrengimą namuose (šiuo metu šis punktas neišskiriamas). Darbo vietos įrengimas namuose yra naujas neapmokestinamasis objektas pajamoms natūra. Jis įtraukiamas remiantis tyrimu The Future of Work, kuriame privalumai pritaikyti darbui namuose priskiriami prie labiausiai aktualių naudų darbui ateityje. Pirminis neapmokestinamų pajamų natūra sąrašas sudarytas EIMIN vadovaujantis verslo atstovų nuomone ir kitų šalių praktika.

Siekiant atliepti įvairių sektorių ir darbuotojų poreikius, būtų reikalinga sukurti daug skirtingų lengvatų, našta valstybės biudžetui būtų didelė. Neapmokestinamojo krepšelio sukūrimas leistų atliepti įvairius poreikius, minimizuojant našta valstybės biudžetui. **Bendra neapmokestinama suma, kuri būtų skiriama darbuotojui, galėtų siekti 5 proc. nuo per mokestinį laikotarpį darbuotojui apskaičiuoto bruto darbo užmokesčio** (vidutinės pajamas gaunančio asmens metinis krepšelis būtų 1147,5 EUR pagal Finansų ministerijos vidutinio darbo užmokesčio 2022 m. rugsėjo prognozę 2023-iems metams). Viršijus numatytą ribą, pajamos gautos natūra nuo šią ribą viršijusios sumos būtų apmokestinamos įprastai. Siekiant apriboti biudžeto netekimus atvejais, kai asmenys gauna labai dideles pajamas, tikslinga taikyti lengvatos lubas. Lubų dydis yra diskutuotinas, tačiau pavyzdžiui, maksimalus krepšelis galėtų būti apribotas 2,5 VDU, t. y. maksimaliai 2023 m. siektų 2868,75 EUR.

Siekiant apskaičiuoti galimus netekimus biudžetui, remiamasi Non-taxable Benefits in Kind: Survey of Employees, kurio rezultatuose teigiama, kad 14 proc. darbuotojų gauna pasiūlymą pasinaudoti neapmokestinamomis pajamomis, 9 proc. iš visų darbuotojų pasinaudoja gautais pasiūlymais, panaudota suma siekia 63 proc. nuo visos galimos sumos. Šie dydžiai perskaičiuoti įtraukiant tik tas pajamas natūra, kurios patenka į siūlytiną sąrašą. Remiantis Sodros duomenimis, pajamų natūra krepšelio kaina biudžetui galėtų siekti apie 28 mln. eurų.

MĖNESINĖS MINIMALIOS ALGOS IR NEAPMOKESTINAMOJO PAJAMŲ DYDŽIO SUVIENODINIMAS (EIMIN siūlymas)

Mokesčių reformos kontekste raginame nepamiršti, kad **Trišalės tarybos sprendimu yra įsipareigota, ilguoju laikotarpiu suvienodinti mėnesinės minimalios algos (MMA) ir neapmokestinamųjų pajamų dydžius.** Mokesčių reforma reikšmingai padidins valstybės biudžeto pajamas, todėl tokiam kontekste yra tikslinga grįžti prie šio įsipareigojimo įgyvendinimo plano. Primename, kad pagal 2022 m. nustatytus MMA ir NPD dydžius, šis atotrūkis (absoliučiomis vertėmis) padidėjo.

PAJAMŲ SUMAVIMAS IR SPECIALUS APMOKESTINIMAS

Pritariame tikslui, kad skirtingos pajamų rūšys neturėtų būti apmokestinamos skirtingai, bei siektiui mažinti atotrūkį tarp sumokėtų įmokų bei išmokų panaikinant progresinį GPM tarifą

uždirbantiems virš 60 VDU. Visgi, būtina užtikrinti, kad siūlomi pokyčiai esmingai nesumažintų Lietuvos konkurencingumo lyginant su kitomis regiono valstybėmis.

MOKESTINIAI PAKEITIMAI INDIVIDUALIAI VEIKLAI

Mokestinė našta pagal individualią veiklą dirbantiems asmenims didėja reikšmingai – iki 5 proc. p. didinamas GPM tarifas bei papildomai mažinamos prezumpcinės išlaidos nuo 30 proc. iki 20 proc., mažinama mokesčių kredito apatinė riba nuo 20 iki 10 tūkst. EUR ir įvedamas privalomos nedarbo draudimo įmokos. Pagal individualią veiklą dirbančiam asmeniui, uždirbusiam 40 tūkst. EUR, reali mokestinė našta didėja 9.65 proc. p., iš kurių 4.5 proc. p. dėl GPM tarifo didinimo, 2.4 proc. p. dėl prezumpcinių sąnaudų mažinimo, 1.06 proc. p. dėl priemokos į nedarbo draudimą, 1.68 proc. p. dėl mokesčių kredito. Toks reikšmingas mokesčių padidėjimas neigiamai atsilieps pagal individualią veiklą dirbančių asmenų veiklos sąlygoms. Pagal individualią veiklą dirbantys asmenys dažniausiai prisiima didesnę riziką, nei samdomi darbuotojai, patys organizuodami savo veiklą.

Galimybė pradėti vykdyti ekonominę veiklą mažais kaštais (individualios veiklos forma) suteikia darbo jėgai lankstumo ir leidžia ekonomikai lengviau išgyventi susitraukimo fazes kai darbo jėgos paklausa mažėja. Neribojama administracine našta ir mokesčiais ekonominės veiklos pradžia, skatina fizinių asmenų verslumą bei sukuria prielaidas naujų verslų atsiradimui.

Manytina, kad mokestinės naštos savarankiškai dirbantiems asmenims didinimas sukurs papildomus ribojimus ir mažins šios užimtumo formos patrauklumą, kas Lietuvos atveju būtų labiau neigiamas reiškinys.

Vienodas gaunamų pajamų apmokestinimas, nepriklausomai nuo pajamų rūšių, tarptautinių ir Lietuvos ekonomistų nuomone yra svarbus užtikrinant mokesčių sistemos horizontalų teisingumą. Tačiau pasigendame svarių argumentų, kodėl didinant GPM tarifus, taip pat nuspręsta mažinti prezumpcines išlaidas. Prezumpcinių išlaidų mažinimas padidintų mokestinę bazę ir dėl to reali mokestinė našta pagal individualią veiklą dirbantiems asmenims padidėtų papildomai 2,4 proc. p. Siekiant subalansuotų pokyčių ir atsižvelgiant į reikšmingai didėjančią mokestinę naštą dėl kitų su individualia veikla susijusių pokyčių, **EIMIN siūlo atsisakyti prezumpcinio išlaidų mažinimo paliekant 30 proc. ribą.**

SAVARANKIŠKAI DIRBANČIŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS Į NEDARBO DRAUDIMĄ

Matome riziką dėl savarankiškai dirbančių asmenų įtraukimo į nedarbo draudimo sistemą. Savarankiškai dirbančių asmenų įtraukimas į nedarbo draudimą, gali sukelti problemų įgyvendinimo etape. Įprastomis sąlygomis (išimtis buvo COVID-19 laikotarpis) savarankiškai dirbantis asmuo pats pasirenka, kada laikyti save bedarbiu, t. y. nebevykdyti veiklos, todėl suteikus galimybę savarankiškai dirbančiam asmeniui nuspręsti, kada laikyti save bedarbiu ir pretenduoti į nedarbo išmoką, būtų sudaromos sąlygos piktnaudžiauti šia sistema. Asmuo galės planuoti savo darbus taip, kad „planuotų atostogų metu“ būtų laikomas bedarbiu ir gautų nedarbo išmoką. **EIMIN nuomone, reikalinga pateikti detalią schemą, kaip tokia sistema veiktų, kurioje būtų išspręstos su praktiniu įgyvendinimu kylančios problemos.**

Taip pat **siūlome palikti galiojantį 12 mėn. nedarbo draudimo stažą**, kuris turi būti sukaupiamas iki bedarbio statuso įgijimo dienos per paskutinius 30 mėnesių. Manome, kad nedarbo draudimo išplėtimas mažins paskatas dalyvauti darbo rinkoje. Šiuo metu darbo rinkos situacija, nepaisant ekonomikos sulėtėjimo, išlieka įtempta – vis dar kas ketvirta paslaugų sektoriaus įmonė nurodo, kad darbuotojų trūkumas yra pagrindinis veiksnys ribojantis jų įmonės veiklą, pramonės sektoriuje – kas septinta. Nedarbo stažo mažinimas prisidės prie darbo jėgos pasiūlos mažėjimo, o tai neigiamai atsilieps ekonomikos raidai. EK užimtumo ataskaitoje teigiama, kad Lietuvoje trumpalaikių bedarbių dalis, kurie gauna nedarbo išmoką, yra viena didžiausių tarp ES šalių, todėl EIM nemato pagrindo mažinti nedarbo draudimo stažą.

SODROS LUBŲ SUVIENODINIMAS SAVARANKIŠKAI DIRBANTIESIEMS

Pritariame siekti suvienodinti „Sodros“ lubas savarankiškai dirbantiems su taikomomis darbo pajamoms. Tačiau trūksta argumentų, kodėl suvienodinimas daromas didinant mokestinę naštą savarankiškai dirbantiems, o ne mažinant mokestinę naštą dirbantiems pagal darbo sutartis. Šiuo atveju **siūlytume „Sodros“ lubas sumažinti darbo pajamoms nuo 60 iki 43 VDU**. Šiuo metu „Sodros“ lubų įmokos negali būti laikomos vien draudimu, kadangi lubų įmokų dydis yra didesnis už lubų išmokų dydį. Šis skirtumas gali būti laikomas de facto mokesčiu. Siekiant gerinti Lietuvos ekonomikos konkurencingumą, siūlytume bent dalinai spręsti šią problemą mažinant „Sodros“ lubas darbo pajamoms.

SOCIALINIO DRAUDIMO APMOKESTINIMO BAZĖS SUVIENODINIMAS

Remiantis Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimais, nurodoma, kad socialinio draudimo įmokų bazę sudaro 90 procentų mažosios bendrijos nario pajamų, gautų pagal su mažąja bendrija sudarytą civilinę (paslaugų) sutartį, nuo kurių skaičiuojamas gyventojų pajamų mokestis pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymą. Šias pajamas gali sudaryti ir nuomos pajamos, kurios bus apmokestinamos „Sodros“ mokesčiais. Kitose verslo formose nuomos pajamos nėra apmokestinamos „Sodros“ mokesčiais, todėl mažosios bendrijos nariai šiuo atveju yra išskirtinai apmokestinami. **Remiantis tuo, nepritariame bendrijos nario pajamų, gautų pagal su mažąja bendrija sudarytą civilinę (paslaugų) sutartį iš nuomos, nuo kurių skaičiuojamas gyventojų pajamų mokestis pagal GPM įstatymą, priskyrimui socialinio draudimo bazei**, t. y. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 5, 10, 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto atitinkamiems punkтам. **Atkreipiame dėmesį, kad mažųjų bendrijų apmokestinimo pokyčiams būtina išsamesnė tarpinstitucinė diskusija.**

NAUJŲ MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ IR TALENTŲ PRITRAUKIMAS – TERMINUOTA GPM PASKATA (EIMIN siūlymas)

2021-2030 m. Nacionaliniame pažangos plane nustatytiems prioritetiniams sektoriams vystyti būtina sąlyga - talentų pritraukimas iš užsienio. 2030 m. sukuriamos pridėtinės vertės dalis gyvybės mokslų sektoriuje turės padidėti nuo 2,3 proc. (2019 m.) iki 5 proc., inžinerinės pramonės sektoriuje nuo 5,93 proc. (2019 m.) iki 7,69 proc. ir informacinės ir ryšių technologijos sektoriuje nuo 4,1 proc. (2020 m.) iki 5,1 proc. Tačiau šiuo metu Lietuva – viena mažiausiai dirbančiųjų pažangiuose ekonomikos sektoriuose turinti šalis. Pažangiųjų technologijų gamybos ir žinioms imliuose paslaugų sektoriuose darbuotojų dalis Lietuvoje 2021 m. sudarė tik 14,8 proc. Tai – vienas prastesnių rezultatų ES. Šių sektorių spartesniam vystymuisi yra būtinos pažangios investicijos, kurias pritraukti be instrumentų aukštą pridėtinę vertę kuriančių talentų pritraukimui yra sunku. Remiantis tarptautinių organizacijų vertinimu, darbo jėgos trūkumas ir rinkos poreikių neatitinkančios darbuotojų kompetencijos jau šiuo metu yra vienas pagrindinių Lietuvos ekonomikos augimą ribojančių veiksnių. Kvalifikuotų specialistų poreikį šiandien jaučia tiek investuotojai, vykdančys veiklą Lietuvoje, tiek vietos verslai. 2021 m. IV ketvirtį Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indekse 77 proc. apklaustų įmonių teigė, kad joms trūksta kvalifikuotos darbo jėgos. Tuo tarpu asociacijos „InfoBalt“ duomenimis, šiuo metu rinkoje trūksta 14 tūkst. IRT sektoriaus darbuotojų. Lietuva užima tik 119 vietą iš 134 valstybių 2021 m. Pasaulio talentų konkurencingumo indekse pagal galimybių rasti kvalifikuotus darbuotojus rodiklį. EIM 2021 m. gruodžio mėnesį atlikta darbdavių apklausa parodė, kad darbdavių pasitenkinimas žmogiškaisiais ištekliais Lietuvoje yra santykinai žemas ir per pastaruosius metus sparčiai prastėja – tinkamų specialistų darbo rinkoje pasiūlą darbdaviai vertina 4,5 balo (dešimties balų skalėje). 2018 m. šis vertinimas buvo 6,1, 2020 m. – 5,3 balo. Dabartinę situaciją kaip netenkinančią arba visiškai netenkinančią įvardija 82 proc. darbuotojus samdančių verslininkų. Per metus šis rodiklis išaugo 14 proc. punktų (nuo 68 proc.). Nors išaugus migracijos srautams Lietuvos Respublikoje gyvenančių

užsieniečių dalis bendrame Lietuvos Respublikos gyventojų skaičiuje 2022 m. sausio 1 d. sudarė 3,57 proc., vis dar atsiliekame nuo ES vidurkio, kuris siekia apie 13 proc. Lietuvą karjerai kol kas dažniau renkasi žemos kvalifikacijos specialistai – mažiau nei 15 proc. visų atvykusiųjų aukštos kvalifikacijos specialistai, o IT specialistai sudaro vos 1 proc.

Siekiant spręsti aukščiau įvardytas problemas, siūlome įtvirtinti mokestinę paskatą – 5 metus taikyti 8 proc. GPM tarifą (vietoje šiuo metu darbo užmokesčiui taikomo 20 ir 32 proc. progresinio GPM tarifo) kvalifikuoto darbuotojo gaunamam darbo užmokesčiui, jei jis atitinka žemiau išvardintus kriterijus. Iš užsienio pritrauktas darbuotojas, kuris norės pasinaudoti mokestine paskata, privalės atitikti šiuos kriterijus: turės būti sudaręs neterminuotą sutartį su Lietuvoje registruotu darbdaviu; asmuo turės nebūti buvęs mokesčių rezidentu Lietuvoje bent 5 metus iki darbo sutarties pasirašymo; asmens darbo užmokestis privalės būti ne mažesnis nei 2 Lietuvoje taikomo VDU dydžio, jei samdančios įmonės praeitų kalendorinių metų (prieš įsidarbinimą) VDU buvo mažesnis nei 2 Lietuvos VDU. Jeigu samdančios įmonės VDU buvo didesnis už 2 LT VDU, tada samdomo darbuotojo darbo užmokestis privalo būti ne mažesnis nei samdančios įmonės VDU; asmuo nėra daugumą darbdavio akcijų turintis akcininkas.

Pasiūlymu siekiama pritraukti naujų mokesčių rezidentų, susigrąžinant išvykusius aukštą pridėtinę vertę kuriančius Lietuvos piliečius, kurie Lietuvos rezidentais ir mokesčių mokėtojais Lietuvoje nebuvo ilgiau nei 5 metus, taip pat pritraukiant aukštą pridėtinę vertę kuriančius užsieniečius, paskatinant užsienio investuotojus perkelti savo gamybinę arba paslaugų veiklą į Lietuvą, sumažinant darbuotojui tenkančią mokestinę naštą.

Pažymėtina, kad analogiškos GPM paskatos jau yra taikomos kitose Europos Sąjungos valstybėse – Danija taiko 27 proc. sumažintą GPM tarifą, vietoj 38,3-38,9 proc., Portugalija taiko 20 proc. sumažintą tarifą, vietoj 26,5-30,5 proc., Ispanija taiko sumažintą 19 proc. tarifą (ES piliečiams) ir 24 proc. tarifą (trečiųjų šalių piliečiams), vietoj 21-27,46 proc. Taip pat Švedija, Nyderlandai ir Islandija taiko mokesčių bazės mažinimą. Švedija – 26 proc., Nyderlandai – 30 proc. Islandija – 26 proc. Nyderlanduose taikoma mokestinė paskata daugeliui ja besinaudojančių buvo lemiamas atvykimo į šalį veiksnys, o Danijoje taikoma mokestinė paskata padvigubino paskatą gauti atitinkančių reikalavimus talentų srautą.

Pažymėtina, kad mokesčių paskatą siūloma taikyti nesiejant jos su pilietybe. Tokiu būdu yra užtikrinama, kad į Lietuvą siekiama pritraukti ne tik aukštą pridėtinę vertę kuriančius trečiųjų šalių piliečius, bet ir susigrąžinti Lietuvos piliečius, kurie iš Lietuvos buvo išvykę daugiau nei 5 metus.

Poveikis biudžetui: galimybė pritraukti naujų ir susigrąžinti dalį mokesčių rezidentų lemtų trigubai daugiau valdžios sektoriaus pajamų nei išlaidų. Vertinama, kad bent 2 Lietuvoje taikomus vidutinius bruto darbo užmokesčius (VDU) uždirbantis specialistas per metus sumoka apie 9 tūkst. Eur mokesčių (neįskaitant pensijų, ligos ir motinystės socialinio draudimo), o metinė viešųjų paslaugų vertė suteikta šiam specialistui siekia apie 3 tūkst. Eur.

Jeigu pritrauktume tūkstantį papildomų aukštos pridėtinės vertės sektoriams reikalingų specialistų ir, atitinkamai, naujų mokesčių mokėtojų – **į biudžetą būtų papildomai surinkta 9 mln. Eur mokesčių.**

GYVENTOJŲ INVESTICIJOS

INVESTICINĖ SĄSKAITA IR LENGVATOS PANAIKINIMAS INCESTICINIAM GYVYBĖS DRAUDIMUI

Remiame gyventojų investicijų skatinimą, įvedant investicinę sąskaitą, nes investicinės sąskaitos įkūrimas paskatintų gyventojų finansinį raštingumą, prisidėtų prie vidurinėsios klasės ilgalaikių pajamų augimo, o netiesiogiai – prie verslo finansavimo sąlygų gerėjimo.

Tačiau teisinė bazė turi būti sukurta taip, kad per investicinę sąskaitą už gyventojus galėtų veikti tretieji asmenys, siūlantys investavimo paslaugas. To neužtikrinus, daliai gyventojų, kurie dabar naudojami investicinio gyvybės draudimo lengvata, investicinė sąskaita nebus geresnė alternatyva.

KITI PASIŪLYMAI

SAVARANKIŠKOS UŽSIENIEČIŲ ŠEIMOS NARIŲ SVEIKATOS DRAUDIMO ĮMOKOS (EIMIN siūlymas)

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas darbuotojams ir jų sutuoktiniams – viena esminių sąlygų renkantis Lietuvą, kaip galutinį relokacijos tikslą, bei vėliau išlaikant pritrauktus talentus. Nedarbantys sutuoktiniai šiuo metu draudžiami tik privačiu sveikatos draudimu, bet jis neužtikrina būtiniausių sveikatos priežiūros paslaugų integracijos laikotarpiu. Skaičiuojama, kad apie 50% užsieniečių sutuoktinių negauna reikalingų sveikatos priežiūros paslaugų Lietuvoje. Ilgiau nei 1 metus įsikūrusios įmonės prognozuoja, kad darbuotojų skaičius bus 20 proc. mažesnis dėl nepalankių trumpalaikių integracinės sistemos sprendimų, kurie neužtikrina sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo jų sutuoktiniams. 2022 m. kas penktas investuotojas jau susidūrė su asmenų išvykimu iš Lietuvos dėl sveikatos priežiūros 2022 m paslaugų neprieinamumo. Nepriimant sprendimų dėl pokyčių, ilgalaikėje perspektyvoje prognozuojamas neigiamas poveikis investicinei aplinkai.

Šiuo metu Lietuvoje gyvena 7883 pilnamečiai ne Europos Sąjungos (ES) piliečiai, atvykę šeimos susijungimo pagrindu. Skaičiuojama, kad 95 proc. atvykusiųjų šeimos narių yra darbingo amžiaus ir 45 proc. jų tai asmenys iki 36 metų. Tačiau apie 50% atvykusiųjų pilnamečių šeimos narių, ne ES piliečių, negauna reikalingų sveikatos priežiūros paslaugų Lietuvoje. 2021 m. užsieniečiai išnaudojo tik 22 proc. savo sumokėtų įmokų į PSDF, dalį to nulemia tai, jog 90 proc. dalyvaujančių PSD sistemoje užsieniečių – darbingo amžiaus. Remiantis 2022 m. faktinėmis išlaidomis sveikatos priežiūros paslaugoms skaičiuojama, kad šeimos susijungimo pagrindu atvykusių pilnamečių ne ES piliečių išlaidos sudarytų mažiau nei 1 proc. išlaidų sveikatos priežiūros paslaugoms.

Pagrindinės šalys-konkurentės bei kaimyninės valstybės siūlo bent vieną alternatyvų sveikatos draudimo būdą, kuris nėra susijęs su darbo santykiais. Įvertinus įvairias alternatyvas per patrauklumo asmeniui, įmonėms ir institucijoms prizmę, **siūlome numatyti savarankiškas PSD įmokas, įtraukiant užsieniečių sutuoktinius į PSD sistemą**, t.y. nustatyti privalomas kas mėnesines įmokas.

Poveikis biudžetui: šiuo metu užsieniečiai, atvykę į Lietuvą šeimos susijungimo pagrindu kartu su dirbančiais sutuoktiniais ir jau savarankiškai suradę darbą Lietuvoje per metus sumoka apie 1,2 mln. Eur. Įgyvendinus pasiūlymą planuojamos papildomos pajamos į PSDF, t.y. apie 4,5 mln. Eur per metus įtraukus į savarankiškai PSD įmokas mokesčių mokančiųjų asmenų grupę šiuo metu nedirbančius šeimos narius. Poveikis biudžetui neįgyvendinus pasiūlymo: analizuojant vieno didžiausio IT investuotojų atvejį, skaičiuojama, kad valstybės biudžetas netektų apie 4,5 mln. per metus, jeigu iš Lietuvos išvyktų 20 proc. įmonės darbuotojų.

MOKESČIŲ MOKĖTOJO STATUSO SUVIENODINIMAS „SKAITMENINIAMS KLAJOKLIAMS“ (EIMIN siūlymas)

Ekonomikos ir inovacijų ministerija įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano priemonę Nr. 5.3.10 „Parengti ir įgyvendinti priemonės, sudarančias galimybes pritraukti į Lietuvą talentus, nesusiejant su išankstine darbo vieta“ (toliau – VPNIP priemonė). Tarp siūlomų priemonių – pusės metų trukmės „skaitmeninio klajoklio“, plačiau žinoma kaip „nomad“, viza. Siūloma priemonė yra skirta didinti šalies žinomumą tikslinei talentų grupei ir pritraukti daugiau specialistų, sudarant galimybę jiems „išsibandyti“ gyvenimą Lietuvoje. Tikslinė priemonės auditorija yra trečiųjų šalių pažangiųjų technologijų gamybos ir žinioms imlių paslaugų sektorių „mid“ ir stipraus „junior“ lygio pozicijos specialistai. Taip pat tikimasi, kad šis modelis bus patrauklus ir lietuvių diasporos atstovams. Siekiantiems „skaitmeninio klajoklio“ vizos bus nustatyti reikalavimai, tarp jų sąlyga turėti darbo

sutartį užsienio įmonėje (darbuotojai arba įmonės partneriai/akcininkai), taikomi STEM profesinės srities, atlyginimo kartelės, kiti reikalavimai.

Planuojama, kad „skaitmeninio klajoklio“ viza gali būti įdomi talentams iš skirtingų šalių – tiek turinčių dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis su Lietuva, tiek jų neturinčių. Jeigu šalių, kurios turi dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis su Lietuva, piliečiai būna Lietuvoje iki pusės metų, o atlyginimą jiems moka užsienio įmonė, Lietuvoje neturinti nuolatinės buveinės, jų atlyginimas būtų apmokestinamas tik užsienio valstybėje. Taip pat planuojami projektai, kurie būtų skirti šiems asmenims pristatyti karjeros Lietuvoje galimybes.

Siūlome suvienodinti mokesčių rezidento statuso taikymą talentams, atvykstantiems iš skirtingų šalių, t.y. įtvirtinti, kad asmenys iš šalių, neturinčių dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių, tampa mokesčių rezidentais Lietuvoje po tiek pat laiko, kaip ir asmenys, iš šalių, kurios turi tokias sutartis.

Poveikis biudžetui: skaičiuojama, kad per 1 metus vienas asmuo sumoka apie 1603 Eur PVM. Įtraukus į Lietuvos darbo rinką bent 10 asmenų ir išlaikius juos darbo rinkoje 1 metus, skaičiuojama, kad darbo santykių mokesčiai ir sumokėtas PVM būtų apie 50 tūkst. Eur. didesni už suteiktą viešųjų paslaugų vertę.

Siekiant užtikrinti efektyvų ir sklandų derinimo procesą Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija maloniai prašytų įvertinti Finansų ministerijai 2023 m. vasario 24 d. raštu Nr. 3-760 pateiktas pastabas ir derinimo pažymą ir esant poreikiui aptarti jas nuotolinio susitikimo metu.

STAMBAUS INVESTICINIO PROJEKTO LENGVATA (EIMIN siūlymas)

Taip pat primename, kad EIM. kaip institucija, nuolat dedanti pastangas investicinės aplinkos gerinimui, parengė ir pateikė išvads gauti Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo Nr. VIII-1312 2 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 58 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Įstatymų projektai). Įstatymų projektai parengti siekiant prisidėti prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, patvirtintoje 2020 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIV-72, nustatyto įsipareigojamo pasiekti esminį ekonomikos proveržį, pereinant prie aukštesnės, negu dabar esama, pridėtinės ekonominės vertės, įgyvendinimo. Savo programoje Lietuvos Respublikos Vyriausybė įsipareigojo skatinti augantį darbo našumą ir didėjančias tiesiogines užsienio investicijas bei sukurti draugišką aplinką, palankią steigti naujas darbo vietas ir vystyti verslą. Įstatymų projektais siūlomais pakeitimais siekiama prisidėti ir prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatytos misijos – aukštos pridėtinės vertės ekonomikos.

Įstatymų projektų tikslas – sudaryti galimybę projektams, atitinkantiems tiek dabar teisės aktuose numatytus stambių projektų kriterijus, tiek siūlomus nustatyti kriterijus, taikyti pelno mokesčio lengvatą ir kitas specialiąsias investavimo ir verslo sąlygas, numatytas Lietuvos Respublikos investicijų įstatyme. Siūlomi stambių projektų kriterijai leistų užtikrinti, kad stambiais projektais būtų pripažįstami ir tie projektai, kurie yra imlūs kapitalo investicijoms, bet dėl savo išskirtinio pobūdžio sukuria mažiau naujų darbo vietų, nei numatyta dabartiniame teisiniame reguliavime, tačiau užtikrinant, kad naujai sukuriamose darbo vietose, ypačiai regionuose, būtų mokamas didesnis darbo užmokestis. Siekiant užtikrinti efektyvų ir sklandų derinimo procesą EIM prašo įvertinti FM 2023 m. vasario 24 d. raštu Nr. 3-760 pateiktas pastabas ir derinimo pažymą ir esant poreikiui aptarti jas nuotolinio susitikimo metu.

Ekonomikos ir inovacijų viceministrė

Ieva Valeškaite

Titas Budreika, tel. 8 690 54 265, el. p. titas.budreika@eimin.lt